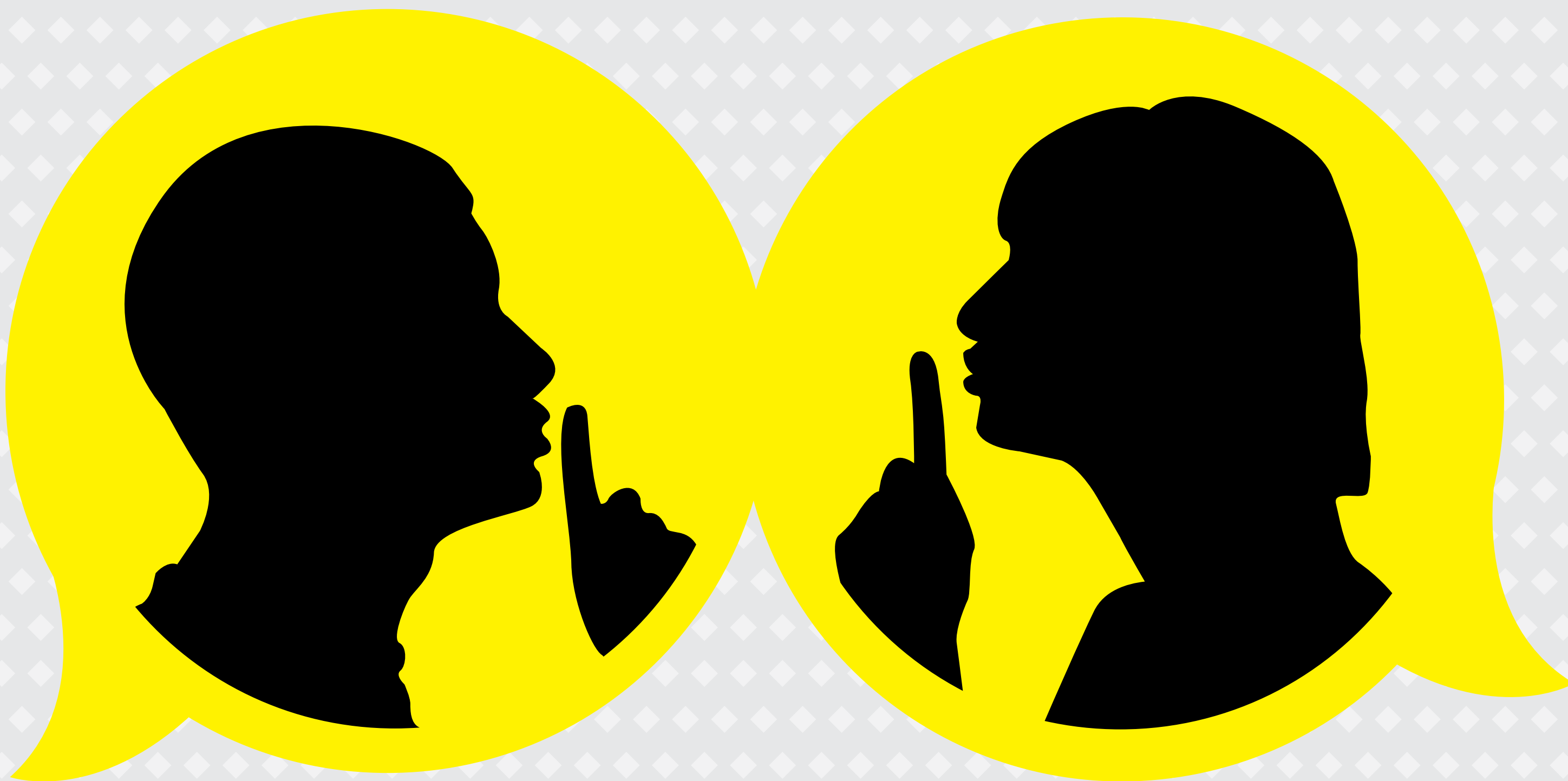

בשקט בשקט, אחרי שנים של שתיקה גורפת בנושא, הציבור הדתי-לאומי מתחיל לדבר בקול על מיניות. נושאים עדינים כמו בעיות של כלות וחתנים בשנה הראשונה או קשיים שמעיבים על חיי הזוגיות, נפתחים לדיון ראשון והרבנים מבקשים "להעניק חינוך מסודר כדי שהילדים לא יקבלו מידע ממקורות אחרים". תופעה הודיה כריש-חזוני | צילום: פלאש 90

לשבור את הטאבו

”

אני מאוד נבוכה, אבל אובדת עצות. התחתנתי לפני חודש ואני לא מצליחה להיות עם בעלי. מה עושים? אני

בוכה כבר מרוב תסכול”. ההודעה הזו, הלקוחה מאחד הפורומים האינטרנטיים של נשואים טריים במגזר הדתי, היא לא יוצאת דופן. בשקט, בעדינות כמעט נשית, מתחולל בשנים האחרונות במגזר הדתי-לאומי שינוי משמעותי בכל הנוגע למיניות. הרצאות המיועדות בעיקר לנשים, בהן מדברים באופן גלוי וברור על הקשר הגופני בין איש לאשתו ועל המהות העמוקה של הגוף הנשי, ממלאות אולמות ונשים מגיעות אליהן מכל רחבי הארץ. ספרי הדרכה מפורטים (מאוד) בנושא מיניות מנקודת מבט יהודית, ניתן למצוא על המדפים. ועדיין, למרות הפתיחות הגוברת, לא מעט כלות מוצאות את עצמן בתחילת דרכן הזוגית מבולבלות וכואבות.

”חיי אישות הם מאוד מהותיים לשלום הבית”, מסביר הרב אלישיב קנוהל, רבה של כפר עציון וראש מוזם הנישואים של ארגון רבני צהר. “בלי חיי אישות תקינים כל שלום הבית ייהרס. זה חלק ממצוות ואהבת לרעך כמוך בין איש לאשתו. וכמו שצריך לדעת איך נוטלים לולב ואיך נראה אתרוג מהודר, גם במצווה הזו שהיא כל כך אינטימית ואישית, צריך ללמוד איך מקיימים אותה. לא לימדו אותה בגן ולא בבית הספר וגם לא ההורים. הווג מגיע לחתונה ולא יודע איך המצווה מתפרשת לכל כלליה ודקדוקיה”.

הרב קנוהל הוציא כבר לפני כעשור את חוברת ההדרכה המעשית לנשואים טריים ‘עת דודים’, כתוספת לספרו ‘איש אשה’ והוא אחד הרבנים המדברים בפתיחות רבה על העניין. לדבריו, הדיבור הפתוח בנושא הוא אולי עניין מתחדש, אבל הצורך בהדרכה מפורטת הוא עתיק יומין. “הגמרא מספרת במסכת ברכות על רב כהנא שהתחבא מתחת למיטה של רבו כדי לדעת איך לקיים את

המצווה. הצורך שמבוגרים ילמדו את הצעירים הוא אנושי ותמיד היה קיים. יש תרבויות בהן אם מספרת לבתה וזה בסדר, אבל אם להורים לא נעים לספר לילדים מה קורה בחדר המיטות וזה טבעי, צריך הדרכה, והדרכה שטחית היא לא מספיקה. צריך לשבת עם החתן או הכלה ולדבר ב'רחל בתך הקטנה'”. ההדרכה לפני החתונה מספיקה לדעתך? לא צריך להתחיל קודם? “חינוך מיני מתחיל בדיבור על זוגיות בריאה. זה הא-ב' של כל העניין. איך ליצור מערכת יחסים תקינה בין אדם לחברו. מדובר בלימוד כישורי חיים, שנכנס כבר לבתי הספר היסודיים.

להרגיע את החרדה. כנס צהר לפני כשבועיים

בנוסף, צריך ללמד בהמשך, בתיכון, את ההתפתחות המינית, את הביולוגיה. צריך ללמד גם מה זו חברות ומה זו אהבה. זה כבר נלמד בבתי הספר הממלכתיים דתיים במסגרת תוכנית ‘המשפחה הדתית’ - חינוך להתמודדות בעולם משתנה שאני נמנה עם מחבריה. בנוסף, מוכן שעם הבנים בגיל תיכון צריך לעסוק בנושאים הקשורים אליהם ולפתוח צוהר לנער שנמצא במצוקה. אך האם בתיכון צריך ללמד את המעשה עצמו? לדעתי לא. את זה רק לקראת החתונה”.

אבל אז לא באמת שומעים על כך לראשונה. “יש הבדל בין ‘ראיתי סרט’, ‘קראתי רומן’, לבין לימוד פרקטי פרטני אחד לאחד”, אומר הרב קנוהל. הוא מוסיף כי בכל מקרה, מומלץ בהחלט להמשיך ללמוד גם אחרי החתונה. “גם

לזוג שנשוי כבר שנתיים-שלוש, יש עדיין מה ללמוד. חיי אישות זו אמנות, וכדי לדעת את האמנות הזו צריך הדרכה. גם לחתולים יש גורים, אבל אין להם חיי אישות. האינטימיות של כל זוג מתפתחת עם השנים, והיא שונה בגיל 30 ובגיל 50. המיניות מלווה את האדם הבריא עד גיל מבוגר וזה צריך להיות בשמחה”.

בנוסף, אומר הרב קנוהל, אם נוצר קשר חיובי וטוב עם מדריכת הכלות או מדריך החתן לפני החתונה, הם יכולים להוות כתובת להתייעצות בהמשך הדרך, אם וכאשר ייצוצו קשיים. “אמר לי פעם נשוי צעיר: ‘לפני החתונה קראתי את החוברת שלך (‘עת דודים’) וחשבתי שאני מבין הכול. אחרי החתונה, כשהחלו אצלי הבעיות, כעסתי על כל מי שהדריך אותי. לא הבנתי למה לא לימדו אותי את מה שאני צריך לדעת. אחר כך, כשעיינתי שוב בחוברת, ראיתי שהכול כתוב שם, אבל לא שמתי לכך לב”, מוסיף הרב קנוהל.

דפנה פלר: “עלינו ללמוד קודם כול מול עצמנו לפתח קשב לגוף, לפתח הבנה מה זה אומר שיש לי גוף של אשה”

הרב אלישיב קנוהל: “הגמרא מספרת במסכת ברכות על רב כהנא שהתחבא מתחת למיטה של רבו כדי לדעת איך לקיים את המצווה. הצורך שמבוגרים ילמדו את הצעירים הוא אנושי ותמיד היה קיים”

מה זו אהבה

כחלק מהפתיחות והרצון לעסוק בנושא בעיניים יהודיות-דתיות, התקיימו בשבועיים החולפים שני כנסים בנושא. הראשון של ארגון רבני צהר, שעסק בחרדות הקשורות למצוות טהרת המשפחה, והשני של מכון שילה, שעסק במיניות בריאה במגזר הדתי. “אנחנו חשים צורך לדבר על מיניות באופן יותר ברוך, בעיקר כי בתקופה שלנו אי אפשר שלא”, אומר הפסיכולוג ד”ר צבי מוזס, העומד בראש מכון שילה. “המיניות נמצאת בכל מקום”. בשונה מהרב קנוהל, לדעתו הדיבור על הנושא צריך להתחיל

כבר בגיל הילדות. “במגזר הדתי מתחילים לדבר בצורה גלויה על מיניות לפני החתונה, ואז זה כבר מעט מדי ומאוחר מדי. כשילד מגיע לגיל 12-13, ונחשף למיניות בצורה הלא-מסודרת שלה, המשוואה שנוצרת אצלו היא שיצר המין זה יצר הרע. אנחנו מתקבעים על מה שלמדנו בגיל צעיר וקשה לשנות את הנחות היסוד. גם הדרכה טובה שנעשית לפני החתונה לא מצליחה לקעקע את מה שכבר נחקק כי היא באה מאוחר מדי”.

זוגות שמגיעים אליכם לייעוץ מדברים על בעיות בתחום הזה? “אצל זוגות צעירים רבים הנושא המיני מורכב, בין היתר כי ההדרכה כבר הגיעה כשכבה מעל בסיס שאינו בנוי היטב. אני קורא לזה ‘עת לעשות לה’ הפרו תורתך’. נכון שבעולם אידיאלי צריך לחנך ילדים באופן הכי תמים ונקי שאפשר, שיגיעו לחתונה בלי שום ידיעות קודמות; אבל זה כבר מזמן לא אפשרי”. לדעתו, “מחנכים ורבנים טובים יכולים להכניס חינוך מיני מצוין בכל גיל דרך לימוד התורה, רק שבדרך כלל, מעדיפים בלימוד לעקוף את הסיפורים שנוגעים לנושאים האלו. גם ההורים צריכים לנצל הזדמנויות שנקרות ולדבר על זה. לא להתכחש לתחושות גופניות שמתעוררות”.

אחרי הכול, אומר ד”ר מוזס, “המין הוא היסוד המכונן של הזהות האישית שלנו ושל הקשר עם הזולת. יצר המין הוא אחד ההנעות (וגם ההנאות) שמביאים אנשים ליצור קשר עם הזולת ולא להישאר סגורים בקופסה לבד. לכן כל כך חשוב לבנות לילדינו זהות מינית בריאה”. דפנה פלר היא עובדת סוציאלית ומנחת קבוצות נוער ומבוגרים בנושא ‘עבודת ה’ דרך הגוף - נשיות, גבריות, פריון ומיניות’. איך מתחנכים למיניות בריאה? “‘מיניות’ היא מושג רחב מאוד. כשמבינים אותו, מבינים גם מדוע יש לחנך אליה בצורה בריאה מגיל אפס. להבנת, עוד בטרם המיניות

בדקתי מספיק טוב?

כנס מיוחד של רבני צהר עסק בחרדות סביב
קיום מצוות טהרת המשפחה

מעבר ליחסי האישות, זוגות צעירים רבים נתקלים בקשיים סביב קיום מצוות טהרת המשפחה. בכנס מיוחד של ארגון רבני צהר שהתקיים בשבוע שעבר, עסקו המשתתפים בחרדות סביב המצוות הללו, כמו שמירת ההרחקות והטבילה במקווה. איילת קמינצקי, מנהלת הקו החם של 'נשמת' אליו יכולות נשים לפנות עם שאלות הנוגעות לענייני טהרת המשפחה, הסבירה בהרצאה שהעבירה במקום כי ישנם מספר גורמים המעצמים את החרדות דווקא סביב טהרת המשפחה. "מדובר במצווה שהיא אחריותה הבלעדית של האשה", אמרה קמינצקי. "בנוסף, תחום טהרת המשפחה הוא קלאסי להתפרצות של OCD, הפרעה טורדנית כפייתית, כי הוא כולל המון פרטים, וכי מרחף מעליו איסור ה'כרת' המאיים. יש נשים שמסתדרות עם העניין, יש לחוצות יותר, אבל מי שיש בה נטייה להפרעה אובססיבית, זה ממש מזמן את זה. לפעמים האשה לא מודעת לכך שיש לה בעיה, והיא סבורה שהיא פשוט מאוד מקפידה במצווה. "הקפדת היתר מתבטאת בכך שהיא מתכוונת במשך שלוש שעות לטבילה במקווה או מגרדת את העור עד זוב דם. מכיוון שמדובר בנושא אינטימי שלא מדברים עליו, היא לא יודעת במשך כמה זמן נשים אחרות מתכוונות לטבילה, או כמה זמן אמא שלה הייתה מתכוונת. היא בטוחה שאצל כולן זה סיוט כמו אצלה. זו פשוט אומללות. נשים כאלו רואות כתמים בכל מקום. הן מאוד

חוששות לאחר הטבילה שהייתה איזו חציצה שהן לא שמו לב אליה, ויכולות להתקשר אלינו או לרב כמה פעמים לאחר שהן כבר טבלו, כדי לוודא שהכול היה בסדר". גדעון פיין, שייסד עמותה להגברת המודעות להפרעה טורדנית כפייתית בחברה הדתית וגם מטפל בה, הוסיף כי נתקל במקרים בהם אשה שחששה כי הטבילה שלה במקווה לא הייתה תקינה, נשארה עם החשש לאורך שנים ארוכות. "אם היא נכנסה להיריון לאחר אותה טבילה ונולד ילד, היא עלולה לחשוש במשך שנים שיש פגם בנשמתו. מבחינתה הוא 'מזכרת עוון'. בנוסף, הוא אומר, אשה הסובלת מההפרעה ולכן מתקשרת לרב, או ליועצות של 'נשמת' אינספור פעמים עם אינסוף שאלות היא בהחלט בעיה לזוגיות, אך בעיה חמורה אפילו יותר עלולה להיגרם כאשר מי שסובל מההפרעה הוא בן הזוג. "תארו לכם מה קורה לזוגיות, כאשר הבעל הוא זה ששואל את אשתו שוב ושוב האם ספרה נכון, האם בדקה מספיק טוב, והאם היא בטוחה לחלוטין שלא הייתה לה שום חציצה בעת הטבילה. זה עלול להיות הרסני". פיין ייעץ לרבים שנכחו בכנס כי במקרה והם נתקלים בשאלות כאלו שנראות להם חורגות מגדר ההקפדה הרגילה, יש לנסות בעדינות מתבקשת להפנות את השואלים לגורמי הטיפול המתאימים.

גדעון פיין

ד"ר צבי מוזס: "אני קורא לזה 'עת לעשות לה' הפרו תורתך'. נכון שבעולם אידיאלי צריך לחנך ילדים באופן תמים ונקי. שיגיעו לחתונה בלי שום ידיעות קודמות, אבל זה כבר מזמן לא אפשרי"

מתייחסת להיותנו נשים או גברים, היא רצון של בני אדם לחיבור", היא מסבירה. "אם אנו מזהים בעולם מציאות של הנשגב מאיתנו, אנו יכולים להבין מהו היצר, מהי השאיפה לחיבור דרך כל תחומי החיים: הקמת משפחה והבאת ילדים, עבודה, יצירה וכל ביטוי כישרון שהוא שלנו. היצר במובן הזה הוא 'יצר הטוב', יצר התשוקה לחיים, יצר ההתחקות אחר הקב"ה בכל המובנים שהמין הוא חלק ממנו".

צעירות פחות צנועות

פלר מסכימה עם הקביעה כי הציבור הדתי עובר בתקופה האחרונה מהפך. "הוא מבין שהמין אינו מנותק מהמיניות בהקשר הרחב. שמיניות היא הלך רוח וחיים, ולא משהו נקודתי. שזה לא כפתור שנדלק לבילי החתונה. שיש לחנך מגיל קטן לחיי תשוקה, ליצירה ולזיהוי וביטוי הקול הייחודי לנו. איך מחנכים למיניות בריאה מגיל צעיר? נחנך לכך שנבראנו בצלם, שיש לילדינו גוף נהדר איך שהוא, שיש המון ביויים ליופי בעולם, שכל אחד הוא מיוחד ואהוב עם יתרונותיו וחסרונותיו. שמותר ללמוד את הגוף של עצמנו וליהנות ממנו תוך כבוד אליו ושמירה על פרטיותו". פלר מזהה, כמו הורים ומורים רבים, תהליך של בעיטה חזקה יותר מבכר של בנות בגיל ההתבגרות בכללי הצניעות, אך לא נבהלת. "מתרחש היום מול עינינו

תהליך מעניין: ישנו טשטוש גדול של גבולות והיחלשות סמכויות בכל מקום. "על פניו, זהו תהליך מבהיל של ניתוק, אך כשמביטים מעבר לחיצוני מגלים יצר חיים גדול שרוצה לשאול שאלות קשות, להרכיב אחרת את הפאזל, להתחבר. לצערנו, המחירים של התהליך הזה כבדים, כמו חשיפה מוגברת לתכנים מיניים טרם הזמן, ולכן יש התעוררות ורצון להבין מה קורה פה. מהי מיניות בריאה כערך אליו חותרים מלכתחילה ולא בדיעבד. מה הם הערכים וסדרי העדיפויות שינחו אותנו בתוך הכאוס.

"כדי להבין מה הם סדרי העדיפויות, עלינו קודם כול ללמוד מול עצמנו לפתח קשב לגוף, לפתח הבנה מה זה אומר שיש לי גוף של 'אשה' מהו הזמן והעת לכל עניין, למשל, ככל שזה תלוי בנו, מתי להביא ילד ראשון אחרי החתונה? ואחר כך ילד שני? איך מושג הצניעות קשור לביטוי המיני שלנו? כיצד מיניות בריאה תביא ליחסי אישות בריאים".

לדברי פלר, "על אף ההתעוררות בציבור שלנו, אנו עוד בתחילת הדרך, ולכן ישנן כלות ונשים מבוגרות רבות שסובלות מחוסר תקשורת בריאה עם גופן. ישנן נשים המבכות את שנות גדילתן בחינוך הדתי בכך שהוא גרם להן להדחקה של יצר המיניות בהקשר הרחב, לא רק של יצר המין. ההתעוררות לתובנות הללו היא חשובה, אך מי שאחראי על עצמנו הוא אנחנו בלבד. האולפנה נתנה את מה שהיא יודעת לתת ומכאן עלינו להמשיך לגדול דרך ה'יש' ולא רק דרך ה'אין'".

גם הרווקות רוצות לדבר

תהליך השינוי והפתיחות לדבר על הנושא נובעים, כך נראה, משני מקורות. ראשית, מדובר במעין המשך טבעי לכל מהלך החזרה לחיים

"תחום טהרת המשפחה מזמן הפרעה טורדנית כפייתית", איילת קמינצקי

אחינעם בן-גיגי: "אז מה אם לכלה קשה? גם לילד שמתחיל כיתה א' קשה. יש נקודות בחיינו בהן אנחנו עוברים דרך קושי או אי ידיעה, ואי אפשר לחסוך אותן. גם אצל נשים חילוניות בתחילת חיי הזוגיות שלהן יש קשיים. בעיניי זה כמו תחילת הנקה. כשאת רואה אשה מיניקה זה נראה לך הדבר הכי פסטורלי בעולם, אבל כשאת מתחילה להיניק בעצמך את מבינה שללמוד להיניק לוקח זמן. זה לוקח זמן עד שגוף לומד גוף ואי אפשר לחסוך את זה. "הקשיים של כלות הם לא המדד בעיניי להצלחה שלנו בנושא חינוך למיניות. הלוואי שכל מדריכות הכלות היו מדגישות שיכול להיות קשה בהתחלה, והלוואי שכולן היו יכולות להוות כתובת פתוחה לכלות אחרי החתונה. אנחנו בהחלט מתקרבים לזה. זה הולך ומתפתח. אני לא שותפה לביקורת ולתסכול שנשמעים בתחום החינוך למיניות. אני פוגשת הרבה נשים בקורסים שלי ורואה שינוי גדול ברמת הפתיחות".

בריאים ולחיבור יהודי נכון של גוף ורוח המתחולל עם השיבה לארץ ישראל, ברוח הרב קוק. הגל הזה מאפיין יותר מבחינה זו את הפריפריה המגורית, וקורה בעיקר במקומות כמו יישובי יו"ש ורמת הגולן. שם הרצאות דוגמת אלו של הרבנית נעמי שפירא, הרבנית טובה בזק או איילת בוכניק מנוב הולכות ותופסות מקום משמעותי. בפן אחר, העיסוק החדש והפתוח הזה במיניות בתוככי המגור הוא גם מעין מלחמת מנע נגד המיניות הבוטה שמתולולת במדיה, ונגד המידע המוטעה ורצוף השגיאות שמגיע לילדים, שמצדם קולטים את המידע מוקדם משהוריהם היו

רוצים או מקווים. "מבחינה אוניברסלית, מדובר בנושא מורכב", אומרת אחינועם בן גיגי, שמעבירה סדנאות לנשים בשם 'אור הלבנה' על זוגיות, נשיות ומיניות לאור הלכות נידה. "גם להעביר את זה הלאה זה מורכב, במיוחד בחברה הדתית שבה ערך הצניעות חשוב והיא רוצה לשמור עליו. בעיניי, את המסרים העיקריים על מיניות, ילדים מקבלים בבית ובאופן לא מילולי".

כלות טריות רבות שערך הצניעות חשוב להן, מתקשות לעיתים אחרי החתונה להסתגל לשינוי. מה את מייעצת להן? "קשיים בתחילת הנישואים הם טבעיים. אז מה אם לכלה קשה? גם לילד שמתחיל כיתה א' קשה. יש נקודות בחיינו בהן אנחנו עוברים דרך קושי או אי ידיעה, ואי אפשר לחסוך אותן. גם אצל נשים חילוניות בתחילת חיי הזוגיות שלהן יש קשיים. בעיניי זה כמו תחילת הנקה. כשאת רואה אשה מיניקה זה נראה לך הדבר הכי פסטורלי בעולם, אבל כשאת מתחילה להיניק בעצמך את מבינה שללמוד להיניק לוקח זמן. זה לוקח זמן עד שגוף לומד גוף ואי אפשר לחסוך את זה.

"הקשיים של כלות הם לא המדד בעיניי להצלחה שלנו בנושא חינוך למיניות. הלוואי שכל מדריכות הכלות היו מדגישות שיכול להיות קשה בהתחלה, והלוואי שכולן היו יכולות להוות כתובת פתוחה לכלות אחרי החתונה. אנחנו בהחלט מתקרבים לזה. זה הולך ומתפתח. אני לא שותפה לביקורת ולתסכול שנשמעים בתחום החינוך למיניות. אני פוגשת הרבה נשים בקורסים שלי ורואה שינוי גדול ברמת הפתיחות".

מי מגיע לסדנאות שלך? "בסדנאות משתתפות נשים נשואות, אבל גם רווקות. גם הרווקות זקוקות לחיבור הזה לגוף ולנשיות. בייחוד כשיש היום לא מעט רווקות סביב גיל 30, וגם להן יש צמא לשמוע על התייחסות התורה אליהן כנשים. התורה הרי מאפשרת לכל אחת להתחבר לעצמה ולנשיותה". ■